

De eNCYCLOpedie VAN HET nEDerLANDS

**TAAlexpeditie: LEZEN, LUISTEREN, SCHRIJVEN
EN SPREKEN OVER TAALWETENSCHAP**

een CAMPAGNE VAN

[vlaams
ta·len·plat·form]
leert lezen spreken

Vlaamse
overheid

**KLIM
IN TAAL**

leeFTiJD

Tweede of derde graad.

THEMA

Deze les hoort bij **Taalexpeditie**. In de boeiende lessen onderzoek je bijzondere taalphenomenen en mysterieuze taalvragen.

Trek erop uit en zet samen met je leerlingen de eerste stappen in **de wetenschappelijke wereld van taal!**

In deze les maak je kennis met de **taalwetenschap**. Als echte taalonderzoekers bestuderen leerlingen hoe een encyclopedie werkt. Welke vragen leveren écht interessante weetjes op? Daarna formuleren ze prikkelende onderzoeksvragen. Via een podcastaflevering van Wetenschapje (Het Geluidshuis) ontdekken ze dat taal echt leeft: het Nederlands werd lang geleden geboren, heeft familie, verandert voortdurend, leent soms bij anderen, laat sporen na ...

Per **twee schrijven leerlingen een encyclopediepagina**: ze schikken informatie, herschrijven en illustreren hun werk. Het unieke handschrift vol taalweetjes wordt voorgesteld in de lerarenkamer of op een infomoment voor ouders. Het krijgt een leesplekje op school of in de bibliotheek, zodat andere kinderen en zelfs ouders het kunnen raadplegen. Ontdek alle taalexpedities op <https://klimintaal.be/taallabo/#taalexpeditie>.

DISCLAIMER

Dit lesmateriaal maakt deel uit van *Klim in taal*, een campagne van het Vlaams Talenplatform voor leerkrachten lager onderwijs. De website www.klimintaal.be ondersteunt leerkrachten met inspirerende lesideeën en praktijkvoorbeelden om taalplezier te stimuleren vanuit een krachtige lesaanpak.

VOORBEREIDING

OVER DE LES

Elke klas(groep) maakt een eigen **encyclopedie van de Nederlandse taal**.

1. **LEZEN.** Leerlingen maken kennis met het genre van de encyclopedie. Aan de hand van enkele **onderzoeksvragen over de wasbeer** ontdekken ze de kenmerken van een encyclopedie en hoe zo'n informatieve pagina eruitziet.
2. **LUISTEREN.** De leerlingen zullen nu zelf een encyclopedie van het Nederlands maken. Daarvoor moeten ze **informatie verzamelen over hun onderzoeksvraag**. Per twee verzamelen ze informatie uit de **ludieke podcastaflevering** rond taalwetenschap van Het Geluidshuis.
3. **SCHRIJVEN.** De leerlingen ontwerpen hun eigen pagina. Ze geven **feedback** op elkaars weetjes via een **weetjesmarkt**. Daarna schrijven en herschrijven ze hun teksten.
4. **VERWERKEN.** De leerlingen finaliseren de pagina met ondersteunende tekeningen of afbeeldingen. Ze werken de encyclopedie af met een flaptekst, een inhoudsopgave en een register.

Het verzamelde werk wordt voorgesteld in de lerarenkamer of op een infomoment voor ouders. Het krijgt een leesplekje op school of in de bibliotheek, zodat andere kinderen en zelfs ouders het kunnen raadplegen.

KERNBEGRIPPEN VAN DE LES

- ➡ Het Nederlands is een Germaanse taal en lijkt op Duits en Engels.
- ➡ Het Nederlands is ontstaan uit het Oergermaans en bestaat minder dan 2000 jaar.
- ➡ Door kolonisatie kwam het Nederlands ook in andere delen van de wereld terecht, zoals Zuid-Afrika en Midden-Amerika (Caribisch gebied).
- ➡ Dialecten zijn lokale varianten van het Nederlands die langzaam verdwijnen.
- ➡ Het Nederlands bevat leenwoorden uit andere talen, zoals 'antilope' en 'alfabet'.

HANDIGE VOORKENNIS

De podcastaflevering is bedoeld voor kinderen vanaf 8 jaar. Toch kan het helpen om bepaalde concepten nog eens aan te brengen of vooraf te activeren.

- ➡ Het is handig als in de eerste les over de wasbeer ook de dieren **antilope en kameleon** even aan bod komen (als voorkennis voor les 2).
- ➡ In de tweede les is het goed om een kaart te projecteren of de atlas even open te leggen en stil te staan bij aardrijkskundige achtergrondkennis, zoals de ligging van **Scandinavië, Zuid-Afrika, Midden-Amerika** (Caribische eilanden) en het bestaan van Antwerpen en West-Vlaanderen.
- ➡ Voor geschiedenis wordt verwezen naar het **begin van de jaartelling**, het feit dat Vlaanderen in het **Romeinse Rijk** lag in die periode. Ook gaat het even over de **kolonisatie** door Nederland (wie zijn dan de kolonialen?).

OVER DE BRONNEN

- ➡ Verder lezen over de wetenschappelijke wereld van taal? Enkele toegankelijke boeken en websites vertellen op een boeiende manier over het Nederlands: <https://klimintaal.be/taallabo/#verderlezen>.

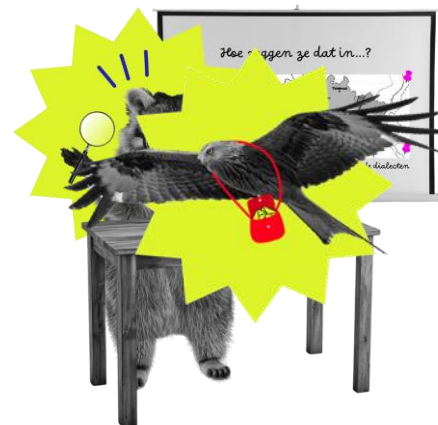
Gebruikte bronnen over de wasbeer:

- ➡ National Geographic Junior. (2025). *Alles over de wasbeer*. <https://www.natgeojunior.nl/wasbeer/>
- ➡ Gewone wasbeer: Natuurmuseum Brabant. (z.d.). <https://www.natuurmuseumbrabant.nl/collectie/dier/gewone-wasbeer>
- ➡ Gewone wasbeer - Wikikids. (z.d.). https://wikikids.nl/Gewone_wasbeer.
- ➡ Aves, E., I. Fitzgerald, A. Mills & L. Munsey. 2023. *De encyclopedie van alles. De ultieme gids voor de wereld om je heen*. Lannoo: Tielt.
- ➡ Van der Heijden, F. 2018. *De belangrijke encyclopedie van alle dieren*. Lannoo: Tielt.

Luisterfragmenten:

- ➡ Filmpje van de Zoo: <https://www.youtube.com/watch?v=VLVQChUtdZs>.
- ➡ Podcast (Ketnet) – *Bellen met beesten: de wasbeer* <https://www.vrt.be/vrtmax/podcasts/ketnet/b/bellen-met-beesten/1/walter-de-wasbeer/> (seizoen 1, aflevering 6)
- ➡ Podcastaflevering 3.2 *Wetenschapje 8+* (Het Geluidshuis, 2021): “Als ik mijn woorden inslik, kan ik er dan in stikken?” <https://www.wetenschapje.be/podcast/episode/6760f71b/32-als-ik-mijn-woorden-inslik-kan-ik-er-dan-in-stikken>

MATERIALEN

LES 1

- Bijlage 1 (Afbeelding van de wasbeer) op A3 of A2 afdrukken of in een slide projecteren.
- Bijlage 2 (Vragen over de wasbeer) en Bijlage 3 (vragen over het Nederlands)
- Filmpje van de Zoo: <https://www.youtube.com/watch?v=VLVQChUtdZs>.
- Een grote stapel recente dierenencyclopedieën (vraag hiervoor hulp in de bib), liefst met informatie over de wasbeer, maar boeken zonder wasbeer zijn ook nuttig.
- Bord om op te noteren/stiften voor de klas

LES 2

- Bijlage 4 ("Wat eet een wasbeer?") voor de klas kopiëren (A4) en eventueel ook in het groot projecteren of afdrukken (op A2)
- Bijlage 5 (Onderzoeksvragen Nederlands) aan het bord brengen
- Bijlage 6: Structuur van de podcastaflevering *Wetenschapje*
- Bijlage 8: Transcriptie van de podcastaflevering
- Podcast (Ketnet) - *Bellen met beesten: de wasbeer*
<https://www.vrt.be/vrtmax/podcasts/ketnet/b/bellen-met-beesten/1/walter-de-wasbeer/> (seizoen 1, aflevering 6)
- Podcastaflevering 3.2 *Wetenschapje 8+* (Het Geluidshuis, 2021): "Als ik mijn woorden inslik, kan ik er dan in stikken?"
<https://www.wetenschapje.be/podcast/episode/6760f71b/32-als-ik-mijn-woorden-inslik-kan-ik-er-dan-in-stikken>
- A3-bladen per duo, kladpapier en enkele grote post-its per leerling.
- Eventueel een computer of chromebook.

LES 3 en 4

- Een bord en stiften om te noteren
- Eventueel een computer of chromebook om informatie op te zoeken en als talig hulpmiddel bij het schrijven.

LEERDOELEN

- ➔ Leerdoelen over taalwetenschap: het ontstaan van een taal, taalvariatie, Nederlands in de wereld, het alfabet en spellingsregels.
- ➔ Inoefenen van leesstrategieën (vragen stellen) aan de hand van informatieve teksten uit een encyclopedie.
- ➔ Leerdoelen voor luisteren: informatie verzamelen aan de hand van een prikkelende luistervraag en met ondersteuning van verschillende luisterstrategieën (voorspellend luisteren, oriënterend luisteren).
- ➔ Leerdoelen voor schrijven: informatie verzamelen, plannen, uitschrijven, ideeën verwoorden, feedback omzetten, herschrijven, nakijken op spelling en interpunctie.

UITVOEREN VAN DE LES

LES 1 VAN 4	LEZEN. DE WASBEER: HET GENRE VAN DE ENCYCLOPEDIË
Fase 1	Juf Julia heeft een raadsel: welk dier horen we in het filmpje van de Zoo? De leerlingen overleggen per twee en noteren hun antwoord. Waarom is dit dier zo moeilijk te herkennen? Juf Julia laat het filmpje zien waarin de dierenverzorger toelicht dat de wasbeer verschillende geluiden (van katten en honden) combineert. Juf Julia kleeft een grote wasbeer op het bord: ze wil meer weten over dit dier (zie Bijlage 1). ➡ Hoe kan je op zoek gaan naar informatie? Een echte onderzoeker stelt vragen: onderzoeksvragen! Antwoorden vinden we in boeken of op het internet. <u>Luisterfragment: uit de Zoo:</u> Verschillende mensen wordt gevraagd naar het dier dat ze horen. De wasbeer is moeilijk te herkennen. Hij kan immers ongeveer 200 verschillende geluiden maken en combineert ook geluiden van o.a. katten en honden. https://www.youtube.com/watch?v=VLVQChUtdZs
Fase 2	Juf Julia bracht verschillende dierenboeken mee van de bibliotheek en bekijkt ze met de klas. Veel van de boeken heten 'encyclopedie'. We proberen zoveel mogelijk vragen over de wasbeer te bedenken. Bijvoorbeeld, in juf Julia's boek staat dat wasberen niet tot beren behoren. Juf Julia schrijft aan het bord: "Is een wasbeer een beer?" (Grote Dierenencyclopedie, p. 53). Ze ziet ook een weetje over het voedsel van ijsberen en noteert: "Wat eet een wasbeer?" De leerlingen werken per twee en schrijven vragen over de wasbeer aan de hand van de boeken. Ze formuleren vragen door (1) informatie over de wasbeer op te zoeken (ze noteren vraag + boek + pagina) of (2) door informatie over andere dieren te bestuderen en zo een vraag over de wasbeer te bedenken. (Het is belangrijk voor het verdere lesverloop dat de vragen in Bijlage 2 zeker aan het bord belanden.) De leerlingen zoeken op verschillende manieren: sommigen kijken op basis van afbeeldingen, anderen gebruiken de categorieën in de inhoudsopgave. Na vijf minuten onderbreekt juf Julia het werk: "Hoe zoeken we informatie in een encyclopedie? Hoe pakken jullie dit aan?" Sommige kinderen kennen het register, anderen bedenken zelf vragen. Zo doet ze aan strategie-ondersteuning.

	Tijdens de opdracht en bij de nabespreking komen enkele kenmerken van de encyclopedie aan bod: korte teksten die informeren (tekstdoel), weetjes, voorbeelden, afbeeldingen. Juf Julia besteedt extra aandacht aan het register om gericht te zoeken (op alfabet gerangschikt, meerdere paginanummers per onderwerp). Juf Julia wil even kijken of leerlingen de aanpak met het register onder de knie hebben. Ze vraagt een deel van de klas een weetje te delen over de kameleon, de andere groep over de antilope. Beide dieren komen in de volgende les ter sprake. Juf Julia toont ook online encyclopedieën, zoals <i>Wikikids</i> en <i>Dierenwiki</i> over de wasbeer. Welke extra vragen kunnen we nog toevoegen aan het bord? Wat hebben we ondertussen geleerd over de wasbeer? Leerlingen formuleren mondeling een antwoord op de vragen.
Fase 3	Juf Julia praat met de klas over leesvoorkeuren (fictie, non-fictie, interesses). Zelf mist ze informatieve boeken over taal: in de werken gaat het vaak over dieren, de ruimte en of geschiedenis. Ze wil daar samen met de leerlingen iets aan doen: een encyclopedie over het Nederlands schrijven! Welke onderzoeksvragen over de wasbeer kunnen ze omvormen? Juf Julia herwerkt enkele vragen met de klas. De rest bereiden de leerlingen per twee voor, met een korte uitwisseling tussen groepjes en een klassikale herwerking aan het bord (zie Bijlage 3). De leerkracht selecteert alvast zeven relevante vragen voor de klasencyclopedie (zie Bijlage 3).

LES 2 VAN 4	LUISTEREN. OP ZOEK NAAR INFORMATIE IN EEN PODCASTAFLEVERING
Fase 1	Juf Julia deelt de encyclopediepagina "Wat eet de wasbeer" uit (zie Bijlage 4). Ze legt uit dat ze op dezelfde manier aan de slag wil met de onderzoeksvragen voor Nederlands. Ze bespreekt met de klas welke succescriteria van de encyclopedie terugkeren in de pagina: (1) er is een duidelijke onderzoeksvraag, (2) de tekst heeft drie korte stukjes info of weetjes, (3) er zijn ondersteunende afbeeldingen. Zo maakt ze het lesdoel duidelijk voor iedereen. Juf Julia toont opnieuw de onderzoeksvragen voor Nederlands (zie Bijlage 5). Per twee kiezen de leerlingen een vraag. Juf Julia stelt heterogene duo's samen: een sterke en minder taalsterke leerling werken samen. Twee duo's mogen gerust aan dezelfde vraag werken en onderweg info uitwisselen. <u>Tip:</u> Meer weten over sterke groepsverdeling? Bekijk dan ook de pagina over hoge verwachtingen op https://klimintaal.be/hoge-verwachtingen/.
Fase 2	Juf Julia modelleert de eerste stap van de schrijfopdracht: informatie verzamelen. Ze vertelt dat ze een podcast beluisterde (<i>Bellen met beesten: de wasbeer</i>, Ketnet) en zo informatie verzamelde. Straks doen de leerlingen hetzelfde met een podcast over Nederlands. Ze moeten dus goed opletten hoe zij het aanpakt. <u>Podcast 'Bellen met beesten':</u> Saf & Sofie bellen met beesten van over de hele wereld met behulp van hun dierenvertaalmachine. Allerlei dieren uit Latijns-Amerika bellen hen met een probleem, zo ook de Wasbeer Walter (Safia Akkus, Sofie Bergers en Titus De Voogdt). https://www.vrt.be/vrtmax/podcasts/ketnet/b/bellen-met-beesten/1/walter-de-wasbeer/ (seizoen 1, aflevering 6) Juf Julia doet de volgende luisterstrategieën hardop denkend voor. ➡ Ze gaat voorspellen waarover ze informatie zou kunnen te horen krijgen: "Welke soorten voedsel eet een wasbeer? Is het een vleeseter? Hoe komt hij aan eten? Verbergt hij zijn voedsel?" ➡ Ze kijkt naar haar onderzoeksvraag en bedenkt welke woorden belangrijk kunnen zijn (zoals "eten" en "voedsel"). ➡ Ze noteert al enkele kernwoorden zodat ze straks gericht kan luisteren. ➡ Ze oriënteert zich op de tekst: ze leest de informatie bij de podcast (de podcast duurt tien minuten en gaat niet alleen over eten). Ze legt uit dat ze dus niet alles zal noteren, alleen wat relevant is voor haar vraag.

Daarna beluistert juf Julia de podcast. Tijdens het luisteren zegt ze luidop wat ze belangrijk vindt en noteert kernwoorden op het bord (bv. dat de wasbeer voorwerpen wast, eten steelt, een alleseter is).

Ze benoemt ook wat niet relevant is, of wat volgens haar geen bruikbare info is voor haar vraag. Eventueel pauzeert ze af en toe de podcast zodat de leerlingen kunnen volgen.

Fase 3

Voorbereiding op de luisteropdracht. De leerlingen bereiden zich nu voor op het verzamelen van informatie uit de podcast *Wetenschapje*, net zoals juf Julia eerder voordeed. Op hun bank ligt een groot blad met hun onderzoeksvraag; ze hebben elk een kladblad en post-its.

- (1) Eerst denken leerlingen na over **relevante woordenschat** bij hun onderzoeksvraag. Bij “Hoe oud is het Nederlands” letten ze op tijdsaanduidingen: ‘lang geleden’, jaartallen.

Ze **voorspellen** wat ze kunnen te weten komen over het onderwerp. Bij “Hoe ziet het Nederlands eruit” kan het bijvoorbeeld over de klank van het Nederlands gaan. Maar ook over het schrift. Of over het aantal sprekers.

Ze noteren **kernwoorden en voorspellingen** op het grote blad. Juf Julia ondersteunt hen, maar houdt er rekening mee dat hun voorspellingen beperkt kunnen zijn door hun voorkennis.

- (2) De leerlingen **oriënteren zich ook op de podcast**. Samen met de klas bekijkt juf Julia de podcastpagina van *Wetenschapje*.

De podcast **duurt 16 minuten**; ze zullen die twee keer beluisteren.

Ze vraagt of leerlingen luisterverhalen van **Het Geluidshuis** kennen (bv. *Kabouter Korsakov* of de *Heerlijke Hoorspelen*)? Ze laat kort iets horen zodat leerlingen de vertelstijl herkennen.

Ze bespreekt **het format** van *Wetenschapje*? De podcast vertrekt vanuit een centrale vraag (welke in dit geval?) en is een gesprek tussen Leen en een expert (wie is dit hier? Wat is een professor? Wat is taalwetenschap?). Juf Julia gaat even in op de woordspeling in de titel.

Omdat weinig informatie bij de aflevering staat, bekijkt juf Julia samen met de klas **de structuur** van de aflevering (zie **Bijlage 6**). Ze licht moeilijke woorden toe en activeert voorkennis (bv. kolonisatie, ligging van Zuid-Afrika).

Samen **voorspellen** ze waar belangrijke informatie zou kunnen komen voor een bepaalde vraag. Juf Julia waarschuwt dat de info over de vragen verspreid zit over de hele aflevering. Ze zegt ook dat de leerlingen mogen **noteren**, maar dat hun notities absoluut niet volledig moeten zijn: leerlingen noteren kernwoorden om zich later bepaalde weetjes te **onthouden** en te kunnen **navertellen**.

Podcast Wetenschapje: Leen Renders gaat in gesprek met Rik Vosters, professor Taalwetenschap van de Vrije Universiteit Brussel. Ze hebben het over het ontstaan van taal, over de taalfamilie van het Nederlands over taalverandering door waar je woont of wat je leeftijd is. We horen dialecten, Afrikaanse woorden en jongerentaal. Dat alles met een ludieke saus van Het Geluidshuis. “Als ik mijn woorden inslik, kan ik er dan in stikken?”

<https://www.wetenschapje.be/podcast/episode/6760f71b/32-als-ik-mijn-woorden-inslik-kan-ik-er-dan-in-stikken> (Podcastaflevering 3.2 *Wetenschapje* 8+. Het Geluidshuis, 2021)

Fase 4

De leerlingen voeren de luisteropdracht uit.

- (1) Ze luisteren **een eerste keer** naar de podcast en gaan individueel op zoek naar informatie over hun onderzoeksvraag.

Juf Julia **ondersteunt** het luisterproces. Daarvoor heeft ze **de transcriptie** van de podcast bij de hand (zie **Bijlage 8**). Ze toont de structuur van de podcast op het bord en schuift met een magneet mee waar ze zitten. Zo biedt ze een visueel hulpmiddel. Na deel 2, 4 en op het einde pauzeert ze kort. De leerlingen wisselen even uit of ze al iets belangrijks hebben gehoord over hun vraag. Als ze denken dat ze iets gemist hebben, kunnen ze een kruisje plaatsen bij de tussentitel. Eventueel ondersteunt juf Julia klassikaal met enkele gerichte vragen over de inhoud. Ze moedigt de klas aan om informatie te verzamelen, maar benadrukt nogmaals dat de notities niet ‘perfect’ hoeven te zijn: ze zijn een **geheugensteuntje** om de weetjes te onthouden en te kunnen navertellen.

- (2) De leerlingen **verwerken** de eerste luisterbeurt:

Leerlingen overleggen in duo's en proberen drie ideeën te formuleren op basis van hun post-its. Ze bespreken waar in de podcast de info zat en waarop ze nog moeten letten bij de tweede luisterbeurt. Juf Julia helpt hen door gerichte vragen te stellen en samen tot twee/drie weetjes te komen.

Fase 5	Leerlingen luisteren een tweede keer en vullen hun ideeën aan of verbeteren ze. Ze vertellen elkaar de drie weetjes die ze willen onthouden. De leerlingen werken aan een kladversie van hun tekst, op basis van de verzamelde info. Ze mogen eventueel hulpmiddelen inzetten: → Juf Julia loopt rond met de transcriptie. De leerlingen mogen vragen dat juf bepaalde stukjes opnieuw voorleest. → Leerlingen die het moeilijk hebben, mogen de tekst zelf lezen en kernwoorden overnemen.
Fase 6	Juf Julia reflecteert met de leerlingen over de luisterles: wat vonden de leerlingen moeilijk? Wat ging er goed? Welke aanpak leverde veel informatie op? Wat was tijdverlies? Wat vinden ze over het onderwerp? Hebben ze iets bijgeleerd over hun onderzoeksvraag?

DIFFERENTIATIE

Tips om leerlingen te ondersteunen

- Pre-teaching: minder taalsterke leerlingen kunnen stukjes van de tekst vooraf doorlezen met een zorgjuf. Zo kunnen ze bepaalde woordenschat en ideeën al verwoorden.
- Ondersteuning: zowel na de eerste als de tweede luisterfase kan je als leerkracht stukken uit de transcriptie (aan een trager tempo) voorlezen. Ook kan je meerdere kopieën van de transcriptie delen met de klas.

Mogelijke uitdagingen voor leerlingen

- Aan de leerlingen die snel tot drie hoofdweetjes kwamen, kan de leerkracht vragen naar extra informatie of een vierde weetje. Naast 'logische' antwoorden op de onderzoeksvraag kunnen ook andere onderwerpen worden gekoppeld aan de vraag. De modelantwoorden in de bijlage doen hiervoor enkele voorstellen.
- Leerlingen kunnen extra informatie zoeken via de voorgestelde kinderencyclopedieën of door hun vraag tussen aanhalingstekens te googelen.

LES 3 VAN 4	SCHRIJVEN. INFORMATIE PLANNEN EN EEN TEKST ONTWERPEN
Fase 1	Juf Julia neemt de encyclopediepagina “Wat eet een wasbeer” er nog eens bij. Ze bespreekt met de klas welke stappen al zijn gezet: de informatie is verzameld en de meeste leerlingen hebben twee of drie weetjes. Juf Julia legt uit dat ze vandaag de kladteksten zullen uitschrijven en afwerken.
Fase 2	De leerlingen krijgen even de tijd om hun ideeën om te zetten naar volzinnen. Volzinnen hebben een onderwerp en een werkwoord. In welke volgorde willen ze de weetjes op hun blad schikken? Ze gebruiken hiervoor het grote blad met de onderzoeksvraag en de post-its uit de vorige les.
Fase 3	Inhoudelijke feedbackronde via een weetjesmarkt. De duo's worden in twee groepen verdeeld: de helft van de groepjes neemt plaats aan verschillende tafeltjes en zijn de verkopers. Zij proberen hun drie antwoorden uit te leggen aan de bezoekers. De andere helft zijn de 'bezoekers', zij proberen één sterk punt en één tip mee te geven aan de verkopers. Is alles duidelijk? Waarover zouden ze nog meer informatie kunnen zoeken? De verkopers noteren telkens het sterk punt en het werkpunt. Na twee 'verkoopsgesprekken' wisselen de groepjes om. De verkopers worden bezoekers en de bezoekers verkopen hun ideeën.
Fase 4	De duo's moeten nu aan de slag met de inhoudelijke feedback: ze herschrijven hun volzinnen of zoeken nog extra informatie op via chromebooks/via de klascomputer/het smartboard. Juf Julia geeft advies aan de leerlingen om een goede deelvraag te bedenken om meer over het specifieke weetje te komen. De onderzoeksvraag zelf zou hen immers te ver leiden van heldere aanvullingen.
Fase 5	De leerkracht staat even stil bij de teksten van de wasbeer. ➡ Ze beginnen alle drie op een andere manier: één tekst start met een titel, de andere met een vraag en het derde weetje begint met een als-danformulering. Zo zit er variatie in de tekstjes, dat is fijner voor de lezer. Nu proberen de leerlingen dit zelf ook uit: ze herschrijven de drie antwoorden op die manier. ➡ De teksten hebben hoofdletters en leestekens. De leerlingen controleren zichzelf.

Fase 6	Juf Julia brengt één van de teksten aan het bord en geeft samen met de klas feedback op de teksten: zowel op de variatie in formulering als op hoofdletters, spelling, leestekens. De leerlingen kunnen zo nog een laatste keer door hun tekst heen.
--------	--

LES 4 VAN 4	AFWERKEN. DE ENCYCLOPEDIA VAN HET NEDERLANDS
Fase 1	De leerlingen werken vandaag hun pagina af. Ze schikken de centrale vraag en hun teksten op een blad. Ze ondersteunen de teksten met afbeeldingen.
Fase 2	Leerlingen die klaar zijn, kunnen aan de cover, de inhoudsopgave of het register werken. In deze opdrachten legt juf Julia vooral de focus op het talige aspect van deze onderdelen van de encyclopedie. De leerlingen van de cover bekijken de informatie die te vinden is op de dierenencyclopedieën en bouwen een flaptekst op die gelijkaardig is: ze verwerken onderzoeksvragen in een uitnodigende tekst. Ze bekijken wat op de voorkant en wat op de achterkant van het boek is te vinden. De leerlingen van de inhoudsopgave zoeken een logische volgorde voor de onderzoeksvragen. Ze nummeren de pagina's. Hiervoor bekijken ze in de encyclopedieën welke pagina's nog voor een inhoudsopgave komen (bijvoorbeeld de titelpagina). De leerlingen die aan het register werken vragen van elk groepje drie kernwoorden op. Ze bekijken of bepaalde kernwoorden dubbel voorkomen. Ze plaatsen het register met 21 woorden alfabetisch aan het bord. Daarna zetten ze de kernwoorden in alfabetische volgorde. Samen met de groep die aan de inhoudsopgave werkt brengen ze de pagina's in kaart. Nu controleert elk groepje nog eens of bepaalde kernwoorden ook belangrijk zijn voor hun pagina. Zo krijgen de kernwoorden meerdere paginanummers.

DIFFERENTIATIE

Tips om leerlingen te ondersteunen

Leerlingen kunnen hulpmiddelen inzetten om hun spelling te controleren. Zo kunnen ze de tekstjes in Word typen, de spellingcontrole laten uitvoeren en daarna afdrukken, uitknippen en opkleven.

Mogelijke uitdagingen voor leerlingen

- ➡ Maak **een schrijf- en onderzoekshoek** in de klas met extra encyclopedieën en toegang tot een computer. Leerlingen die vroeger klaar zijn met een taak kunnen een nieuwe onderzoeksvraag aanpakken en volgens het stappenplan uitwerken (informatie verzamelen, ordenen, in een kladversie omzetten, herschrijven tot een pagina).
- ➡ Leg extra onderzoeksvragen voor Nederlands in de schrijfhoek (zie suggesties in de bijlagen van de eerste les).
- ➡ Je kan daarnaast een tweede 'encyclopedie van alles' opmaken waarbij leerlingen een nieuwe pagina mogen ontwerpen volgens een onderzoeksvraag naar interesse.

VERWERKING

Juf Julia kleeft de klasencyclopedie in een (ouder) dik boek en niet enkele pagina's samen. Zo ziet de encyclopedie eruit als een belangrijk handschrift. De inhoudsopgave en het register worden regelmatig vervangen door een geüpdatete versie op de vorige te kleven.

Juf Julia maakt ook een 'leeszaal' met een gordijntje in de gang van het vierde leerjaar. Daar kunnen kinderen tijdens de speeltijd het handschrift komen 'inkijken', per twee en onder toezicht van enkele 'conservators' (wisselsysteem). De conservators kijken niet alleen toe hoe lezers het werk raadplegen, maar geven ook extra uitleg over het ontstaan van het werk.

Tijdens een infomoment voor ouders of in de lerarenkamer stelt de klas het werk voor. Juf Julia maakte een powerpoint met voor elke onderzoeksvraag een foto van de pagina. Enkele leerlingen vertellen over hoe de encyclopedie tot stand kwam en elk groepje geeft kort een antwoord op zijn onderzoeksvraag.

WWW.KLiMiNTAAL.Be

een CAMPAGNE VAN

[vlaams
ta·lən·plat·form]
laat talen spreken

Vlaamse
overheid

